

APPIUS HERDONIUS ELFOGLALJA A CAPITOLIUMOT

Elkövetkezett a város alapításától számított 294. esztendő. A belső viszályok nem szűntek. A tribunusok igyekeztek a nép számára újabb és újabb engedményeket kicsikarni, a patríciusok pedig körömszakadtáig védték ősi jogaikat. Tudták ugyan, hogy az igazság a plebejusok oldalán van, de hatalomvágyuk elvakította őket, és csak fogcsikorgatva engedtek.

Ahogy ilyenkor történni szokott, a városban különböző rémhírek keringtek:

- Caeso visszajött... Az atyák terveket koholnak a néptribunusok legyilkolására... A szenátus azt akarja, hogy úgy legyen minden, mint a Szent Hegy-i kivonulás előtt volt...

Ugyanakkor félni kellett attól is, hogy a volszusok és aequusok ismét betörnek római területre. Mert év nem telhetett el nélkülük. Úgy következett be, mint valami naptári ünnep. De most nem ők jöttek, helyettük egészen új, váratlan veszedelem szakadt a városra.

Élt a szabinok közt egy Appius Herdonius nevű ember, aki maga köré gyűjtötte a száműzötteket, szökött rabszolgákat, nincsteleneket és mindenfajta elégedetlen, nyomorúságos sorsában megnyugodni nem tudó szerencsétlent, és felhasználva az alkalmat, hogy béke lévén, a kapukat nem őrizték erősen, egy éjszaka váratlanul betört Rómába, és egyetlen rohammal elfoglalta a Capitoliumot. A mit sem sejtő őrséget részint lemészárolta, részint maga mellé állította. Herdonius emberei nem voltak többen, mint háromezren, de ez elegendő volt arra, hogy a fellegvárat elfoglalják, és kezükben tartásák. Csak néhány rómainak sikerült a sziklákon leugrálni, ezek most a városba futottak, és telekiabálták az utcákat:

- Fegyverre! Ellenség van a Capitoliumon!

Általános riadalom keletkezett. A konzulok voltak a legnagyobb bajban. Fölfegyverezték a népet? Hátha akkor a tribunusok az atyák ellen fordítják? És tulajdonképpen miféle ellenség ez a várban? Kívülről jött? Belülről? A néppárt van emögött, vagy a rabszolgák lázadtak fel?

Végre a kelő nap felfedte az ellenséget. Ott állt Herdonius a fellegvár fókán, és fennhangon odakiáltotta a rabszolgáknak:

- Rabszolgák, gyertek ide hozzám, én szabaddá teszek benneteket! Dobjátok le a bilincseiteket, eleget viseltétek! Minden embernek joga van az élethez és szabadsághoz!

A rabszolgák természetesen nem mertek mozdulni. Kemény kézzel őrizték őket. Mikor a konzulok megtudták, miről van szó, és hogy Herdoniusnak mindössze pár ezer embere van, így ítélték meg a helyzetet:

- Majd elbánunk ezzel az eszelőssel! Ott fojtjuk meg a maga választotta egérfogóban!

De a tribunusok - mivel annyira képtelennek látszott ez a helyzet - a patríciusok cselére gyanakodtak.

- Nem lesz ez igazi ellenség. Attól tartunk, hogy a patríciusok felbérelt hívei és barátai. Másképp hogy tudtak volna ilyen váratlanul betörni? Az a gyanúnk, hogy elő volt készítve az útjuk. Csak azért rendezték velük ezt a komédiát, hogy megakadályozzák a törvény megszavazását, mely a ti javatokat szolgálja. Ezt ők már így szokták. De ti ne ugorjatok be nekik, ne fogjatok fegyvert, ne foglaljátok el őrhelyeiteket! Egyék meg maguk, amit sütöttek!

Eközben a konzulok a szenátussal tanácskoztak. Valaki hírül hozta:

- A nép letette a fegyvert, elhagyta őrhelyét!

Az egyik konzul - Publius Valerius - kirohant a kúriából a fórumra, és a tribunusokhoz fordult.

- Mi dolog ez, tribunusok? Appius Herdoniust követitek, az ő kedvében akartok járni, és felforgatni az államot? Ilyen szerencsés fickó ez a Herdonius! A rabszolgákat nem tudta megrontani, de titeket annál könnyebben! Szép dolog, mondhatom! Amikor fejünk fölött az ellenség, ti leteszitek a fegyvert, és törvényről szónokoltok? Gondoljátok, lesz a törvénynek értelme, ha az ellenség lesz az úr a városban?

Aztán a tribunusoktól a néphez fordult.

- Polgárok! Ha már a város miatt semmi felelősséget nem éreztek, gondoljátok azokra az istenekre, akiket most az ellenség tart fogva. A Legjobb és Legnagyobb Jupiter, Juno királynő, Minerva meg más istenek és istennők mind az ellenség markában vannak. A rabszolgák serege bekerítette a ti államotok isteneit. Ez történik itt, ez a szörnység, és ti a fórumon gyüleseztek, a szenátus meg a kúriában,

mintha minden a legnagyobb rendben lenne. Nem az volna a kötelességünk, atyáknak, népnek, konzuloknak és tribunusoknak egyaránt, hogy fegyvert ragadva odarohanjunk a Capitoliumhoz, és megszabadítsuk a Legjobb és Legnagyobb Jupiter oltárát? Ó, Romulus atyánk, te, aki egykor ugyanezen szabinoktól visszavetted a várost, adj nekünk is hozzá erőt! Parancsold meg, hogy ugyanazon útra lépjünk, melyen te vezetted egykor vitézeidet!

Szavait így fejezte be:

- Magam is fegyvert fogok, és ti, polgárok, tegyétek ugyanezt. Ha valaki ebben megakadályozna benneteket, el fogom felejteni, hogy konzul vagyok, nem törődöm a tribunusi jogokkal, nem fogok gondolni semmilyen szent törvényre: bárki lesz is az, bárhol lesz is, a Capitoliumon vagy a fórumon, ellenségnek tekintem és megölöm! És ha a tribunusok megtiltották, hogy Herdonius ellen fegyvert fogjatok, hát parancsolják meg, hogy ellenem, Publius Valerius konzul ellen keljetek fel! Bizony mondom, nem ijedek meg: megteszem azt a tribunusokkal, amit családom őse, Publicola megtett a királyokkal!

Ezek a szenvedélyes szavak meggyőzték a tribunusokat arról, hogy itt nincs cselvetésről szó, hogy Herdonius nem a patríciusok felbérelt szövetségese. Elérkezett a pillanat, mikor mindkét fél belátta, hogy most nem az atyák és a nép között dül a harc, hanem a rabszolgatartók és rabszolgák között, és ebben a küzdelemben patríciusoknak és plebejusoknak közös érdekeik vannak.

Lassanként beesteledett. Az egyetértés gondolatával tértek haza a polgárok. A nép tagjai ismét elfoglalták őrhelyüket. A konzulok biztosították a kapukat és falakat, hogy ellenség újból váratlanul be ne törhessen.

Még az este Tusculum városába is elérkezett a híre Róma veszedelmének, hogy rabszolgák foglalták el a fellegvárat, a Capitoliumot, és hogy az egész város állapota nagyon zavaros.

Tusculumban ekkor Lucius Mamilius volt a diktátor. Azonnal összehívta a szenátust, és ezeket mondta:

- Azt hiszem, Rómának oly nagy szüksége van segítségünkre, hogy nem szabad megvárunk hivatalos követeit. Induljunk késlekedés nélkül Róma segítségére! Ezt követeli tőlünk a szövetség, de még inkább a veszély, melyben közösen tisztelt isteneink forognak. Soha jobb alkalmat nem adtak az istenek, hogy a hatalmas és hozzánk közel fekvő város jóindulatát megnyerjük.

A szenátus helyeselte a tervet. Azonnal összehívták az ifjakat, és fegyvert osztottak ki közöttük. Kora hajnalban érkeztek meg Róma alá. Lett nagy rémület: mindenki azt hitte, hogy az aequusok vagy a volszusok jöttek Herdonius segítségére. Mikor azután kiderült, hogy szövetségesek jöttek, az ijedelem helyét az öröm foglalta el. Kinyitották a kapukat, és a tusculumi sereg felvonult a fórumra.

Itt rendezette sorait a római sereg is. Valerius konzul volt a vezérük, a másik konzul a falak őrizeténél maradt. Még néhány buzdító szót intézett a nép fegyveres fiaihoz:

- Harcoljatok bátran, Róma nem lesz hálátlan! Az én őseim Publicolák, azaz népszerűtők voltak. Én sem leszek rosszabb náluk, a nép gondjainak viselését én szinte örökségként vettem át tőlük. Ha visszafoglaltuk a Capitoliumot, és megszabadítottuk a várost az ellenségtől, tudni fogom, mi a kötelességem: nem engedem megzavarni a népgyűlést, és ti megszavazhatjátok törvényeiteket.

A római sereg megindult a domb felé. Csatlakozott hozzá a tusculumi is. Rómaiak és szövetségesaik versenyre indultak: melyikük lesz a vár visszaszerzésének dicsősége?

Herdonius és serege abban bízott, hogy a Capitolium meredek szikláira nem tud felhatolni az ellenség. Keservesen csalódott. A római és tusculumi katonák nem ismertek akadályt. Már a nagy Jupiter-templom bejáratánál folyt a küzdelem, és nem sok hiányzott a végleges győzelemhez, amikor Valerius, aki mindvégig az első sorban harcolt, és buzdította katonáit, halálos csapás érte. Ekkor egy volt konzul, Publius Volumnius vette át a vezetést.

- Vigyétek a testét védett helyre! - kiáltotta, és már rohant tovább katonáival együtt. A katonák olyan lelkesen harcoltak, hogy szinte észre sem vették, hogy más vezeti őket. Csak mikor már győztek, tudták meg, hogy vezérük elesett.

Herdonius és serege elvázott a rómaiak és tusculumiak kardjától.